

POSTANOWIENIE

Dnia 12 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący)

SSN Paweł Czubik (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wiak

w sprawie ze skargi K. S.

na przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie III AUa (...),

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 12 kwietnia 2021 r.

- I. stwierdza przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie sygn. akt III AUa (...);**
- II. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz K. S. kwotę 3 000 zł (trzy tysiące złotych);**
- III. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w (...) wyznaczenie terminu rozprawy w sprawie sygn. akt III AUa (...) w terminie 3 miesięcy od dnia zwrotu akt;**
- IV. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz K. S. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym;**
- V. oddala skargę w pozostałej części.**

UZASADNIENIE

Pismem z 15 stycznia 2021 r. ustanowiony z wyboru pełnomocnik skarżącej K. S. wystąpił za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w (...) do Sądu Najwyższego ze skargą na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Domagał się stwierdzenia, że w postępowaniu apelacyjnym przed Sądem Apelacyjnym w (...), sygn. akt III AUa (...), nastąpiła przewlekłość postępowania, przyznania od Skarbu Państwa na rzecz skarżącej kwoty 18.184 zł i kosztów zastępstwa adwokackiego oraz wnosił o „pilne wyznaczenie terminu rozprawy”.

Zdaniem skarżącej, do przewlekłości postępowania doszło na etapie postępowania apelacyjnego. Dnia 20 czerwca 2017 r. wniosła ona apelację od wyroku Sądu Okręgowego w N., a Sąd Apelacyjny w (...) do chwili składania przedmiotowej skargi nie rozstrzygnął sprawy, ani nie wyznaczył terminu rozprawy.

W odpowiedzi na skargę z 28 stycznia 2021 r. Sąd Apelacyjny w (...) zgłosił swój udział w sprawie i wniósł o oddalenie skargi, ewentualnie o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania. W uzasadnieniu odpowiedzi wskazano na braki kadry orzeczniczej w III Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, warunki kadrowe, biurowe i proceduralne, liczne wakaty, konieczność rozpoznawania spraw zgodnie z kolejnością wpływu. Podniesiono, że apelacja skarżącej wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w (...) w dniu 20 lipca 2017 r., w dniu 18 września 2018 r. dokonano losowania sędziego sprawozdawcy, a na termin rozpoznania sprawy oczekuje się obecnie około 36 miesięcy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75 z późn. zm., dalej: ustawa) – strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do

rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Równocześnie, stosownie do art. 2 ust. 2 ustawy, dla stwierdzenia czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie albo czynności podjętych przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze w celu zakończenia postępowania przygotowawczego lub czynności podjętych przez sąd lub komornika sądowego w celu przeprowadzenia i zakończenia sprawy egzekucyjnej albo innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawłości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

O przewlekłości postępowania można mówić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15).

Ustawa nie określa wprost, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest m.in. wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczaniu rozprawy, trwająca co najmniej 12 miesięcy (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego: z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; z 14 marca 2007 r., III SPP 3/07; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; z 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; z 21 maja 2019 r., I

NSP 21/19; z 14 czerwca 2019 r., I NSP 37/19, z 9 grudnia 2020 r., I NSP 171/20; z 2 lutego 2021 r., I NSP 2/21), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna bezczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; z 27 marca 2019 r., I NSP 88/18). Podobnie przyjmował Naczelny Sąd Administracyjny (zob. postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego: z 7 lipca 2006 r., I OPP 64/06, LEX nr 360307; z 24 kwietnia 2008 r., I OPP 16/08, LEX nr 479698; z 4 czerwca 2008 r., I OPP 20/08, LEX nr 479136; z 24 lipca 2008 r., I OPP 23/08, LEX nr 494267 oraz z 21 kwietnia 2010 r., II OPP 10/10, LEX nr 619863). Ten utrwalony standard orzeczniczy wyznacza swoiste domniemanie co do zaistnienia przewlekłości postępowania lub braku tejże. Jednakże powinien być on stosowany przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy i w szczególnych przypadkach domniemanie to może być wzruszone (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19).

W powołanym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że znamiona przewlekłości przypisuje się z reguły dopiero kilkunastomiesięcznej lub dłuższej bezczynności sądu drugiej instancji w wyznaczeniu terminu rozprawy odwoławczej. Kilkumiesięczny okres oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej mieści się w pojęciu rozsądnego terminu, w którym sprawa może oczekiwać na jej rozpoznanie. Jedynie wyjątkowo krótsze okresy bezczynności mogą uzasadniać stwierdzenie przewlekłości postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lipca 2014 r., III SPP 123/14).

Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Z art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. wynika obowiązek takiego zorganizowania systemu jurysdykcyjnego, aby właściwe sądy mogły podołać rozstrzyganiu spraw sądowych w rozsądnych terminach. Także art. 6 § 1 k.p.c., nakłada na sąd powinność przeciwdziałania przewlekaniu

postępowania. Z mocy art. 391 § 1 k.p.c. te procesowe dyrektywy mają odpowiednie zastosowanie do postępowania przed sądem drugiej instancji.

W tym zakresie nie wyłączają bezprawności zachowania Sądu okoliczności złej organizacji pracy, zwiększenie się wpływu spraw do Sądu, czy niewystarczającej obsady Wydziału (postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06). Oczywiście, nie jest to równoznaczne z tym, że brak bezzwłocznego wyznaczenia rozprawy zawsze prowadzić będzie do odpowiedzialności deliktowej organu.

W ocenie Sądu Najwyższego, powołanym przepisom należy przyznać normatywną treść, a wobec tego nakładają one na Sąd obowiązek wyznaczenia rozprawy w terminie, który umożliwi realizację praw powoda, w tym prawa człowieka do sądu. Dochowanie tego terminu w realiach niniejszej sprawy nie było możliwe, biorąc pod uwagę fakt wyznaczania rozpraw apelacyjnych w Sądzie Apelacyjnym w (...) w tego typu sprawach dopiero po około 36 miesiącach od wpłynięcia apelacji. Nie zmienia to jednak faktu, że okoliczności te nie mogą stale ograniczać prawa rozpatrzenia sprawy w rozsądnym terminie i prowadzić do kilkuletnich opóźnień w rozpoznaniu sprawy.

W przedmiotowej sprawie doszło do przewlekłości postępowania na etapie rozpoznawania jej przez Sąd Apelacyjny w (...). Rację ma skarżąca dopatrując się przewlekłości postępowania w opóźnieniu wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej. Pomimo tego, że sprawa wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w (...) w dniu 20 lipca 2017 r., termin rozprawy apelacyjnej nie został wyznaczony.

Z tych względów, na mocy art. 12 ust. 2 ustawy, stwierdzono że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania.

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego, Sąd Najwyższy miał obowiązek rozstrzygnąć wniosek o zasądzenie odpowiedniej sumy pieniężnej. Przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Następuje w wysokości proporcjonalnej do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego. Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres

i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15; z 28 maja 2015 r., III SPP 10/15).

Stosownie bowiem do art. 12 ust. 4 ustawy uwzględniając skargę, sąd na żądanie skarżącego przyznaje od Skarbu Państwa, a w przypadku skargi na przewlekłość postępowania prowadzonego przez komornika - od komornika, sumę pieniężną w wysokości od 2.000 do 20.000 złotych. Wysokość sumy pieniężnej, w granicach wskazanych w zdaniu pierwszym, wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania. Na poczet tej sumy zalicza się kwoty przyznane już skarżącemu tytułem sumy pieniężnej w tej samej sprawie. Sumy pieniężnej nie przyznaje się w razie uwzględnienia skargi wniesionej przez Skarb Państwa albo państwowe jednostki sektora finansów publicznych.

Skarżąca wniosowała o przyznanie jej z tego tytułu 18.184 zł, jednakże sposób obliczenia żądanej sumy pieniężnej, choć dozwolony z perspektywy skarżącej, nie jest uzasadniony w świetle przepisów prawa, orzecznictwa sądów czy poglądów doktryny, co więcej – antycypuje korzystne dla skarżącej rozstrzygnięcie merytoryczne sądu. Mimo niewyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej w odpowiednim terminie, Sąd Najwyższy miał na uwadze przeprowadzone w sprawie czynności międzyinstancyjne czy stan epidemiczny związany z rozprzestrzenianiem się koronawirusa, który obiektywnie opóźnił rozpatrywanie wszystkich spraw. Z tych względów, w ocenie Sądu Najwyższego, kwota 3.000 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości postępowania.

Z uwagi na to, że w sprawie nie został wyznaczony termin rozprawy apelacyjnej, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy, Sąd Najwyższy zalecił Sądowi Apelacyjnemu w (...) wyznaczenie terminu rozprawy w terminie 3 miesięcy od dnia zwrotu akt.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800 z późn. zm.).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.